

Het nut van vogelasielen

Hugh P. Gallacher

De eerste Zeekoet die ik ooit zag, stond achtentwintig jaar geleden op een koude zaterdagochtend in december op een golfbreker bij Scheveningen. Een stookolieslachtoffer, besefte ik direct, want daar had de scholier die ik destijds was, veel over gelezen. Het kostte met niet veel moeite het uitgeputte dier te vangen en met die doornatte en besmeurde vogel in mijn arm ben ik naar huis gefietst. De Zeekoet werd ter droging achter de potkachel geplaatst en was natuurlijk de volgende ochtend dood.

Vogelasielen

Zou het veel uitgemaakt hebben als ik geweten had dat ik eigenlijk de Zeekoet naar een vogelasiel had moeten brengen? Voor wat betreft de Zeekoet is dat nog maar de vraag. Stookolieslachtoffers hebben een geringe kans op herstel en van de vogels die er doorheen komen en weer op zee worden losgelaten, zijn de overlevingskansen dubieus: sommige deskundigen menen dat zo'n vogel zich toch nog wel geruime tijd kan redden, de meesten beweren echter dat opgeknapte oliepieten na een paar dagen weer aanspoelen. Bij andere vogelsoorten zijn de successen heel wat zekerder. Met een uitgehongerde Blauwe Reiger, een verkleumde Meerkoet of een verweesde Merel weten de meeste asielen wel raad. Dit brengt het algemeen herstel-gemiddelde van de 150 Nederlandse vogelasielen op 52%. Jaarlijks worden dus ruim 17.000 van de in totaal 34.000 aangebrachte vogels weer in vrijheid gesteld.

Vogelbescherming

Leveren de gezamenlijke vogelasielen met die 17.000 herstelde vogels een bijdrage aan de vogelbescherming? Als wij per soort de aantallen herstelde vogels vergelijken met de populatiegrootte, blijkt het steeds te gaan om een druppel op de gloeiende plaat. Zelfs bij schaarse soorten als de Kerkuil bedraagt het percentage asielklanten toch niet meer dan enkele procenten van de populatie. Men

kan dus moeilijk volhouden dat asielen een wezenlijke bijdrage leveren aan het Nederlands vogelbestand. Sterker nog: het is de vraag of het oplappen van dieren die door kou, honger of parasieten in de problemen komen, eigenlijk niet een frustratie betekent voor de natuurlijke regulatiemechanismen. Het is immers in de natuur een kwestie van 'survival of the fittest' en die 'wet' wordt door mensenhanden tegengewerkt als wij de

bedankt voor een tweede kans op leven

Een illustratie zoals die gebruikt wordt door het Vogelziekenhuis te Haarlem. Het voeren van een jonge Koolmees met de hand.

zwakke broeders van doodgaan afhouden en weer opknappen (*1).

Voorzover ik ze ken, zijn de asielhouders zelf trouwens de eerste om toe te geven dat hun werk de soortbescherming niet dient. Waarom gaan zij er dan toch mee door? Waarom steken zij er ieder jaarlijks vele honderden uren en vele (tien)duizenden guldens in?

Het nut van vogelasielen

Mijn trieste en onsuccesvolle avontuur met de Zeekoet heeft - zo realiseer ik mij achteraf - een ongelooflijke indruk op mij gemaakt. Nog nooit had ik een Zeekoet of enige andere wilde vogel van zo dichtbij gezien. Nu had ik hem in mijn eigen handen. Ik kon zijn heldere ogen bewonderen en zijn vervaarlijke dolksnavel. Ik kon zijn merkwaardige achterwaarts geplaatste poten zien, zijn kleine staartje, zijn zwemvliezen, en de prachtige zwarte streep over de witte oorstreek. Het moet de 'thrill' geweest zijn die ook de vogelringers motiveert! Daarbij komt dat ik niet directer met mijn neus op de problematiek van de verontreiniging van de zeeën en oceanen had kunnen worden gedrukt, dan met dit stervende dier in mijn armen. Artikelen in tijdschriften, foto's in de krant, het is toch allemaal gefilterde informatie. Je weet er wel het één en ander door, maar je voelt nog niet zo veel. Maar toen ik daar dit verkommerde stukje leven van die ijskoude golfbreker pakte, voelde ik wat de mens en zijn economie en technologie de vogels aandoen. Ik was, als jongetje van veertien, al een fanatieke vogelaar - ik werd op dát moment een vogelbeschermmer.

Als in die situatie een bioloog (want die zijn daar heel sterk in) mij zou hebben voorgehouden dat het meenemen van die vogel toch geen enkele zin zou hebben gehad, dat het onwaarschijnlijke herstel van deze Zeekoet geen substantiële bijdrage zou leveren aan het behoud van de populatie, dat de werkelijke oorzaken van olieverontreiniging gezocht moet worden in verspilling, gemakzucht en winstbejag van de mens, en dat ik dus regels, wetten, ja zelfs de hele maatschappij zou moeten veranderen om het probleem werkelijk op te lossen, dan... zou ik hem niet begrepen hebben. Voor mijn voeten strompelde een wrak van een vogel en ik kon dat dier niet aan zijn lot overlaten. Zoveel eelt had ik toen nog niet op mijn ziel!

Zo vinden iedere dag weer honderden mensen een zieke, gewonde of verweesde vogel. En iedere keer is dat een confrontatie met de schoonheid van vogels en met de gevaren die hun leven bedreigen. Als wij die mensen geen

uitweg zouden bieden, geen netwerk van vogelasielen waar zij hun zorgenkind met een gerust hart kunnen achterlaten, als wij daarentegen zouden zeggen: laat maar kreperen, want voor het behoud van de soort is deze ene vogel toch waardeloos, dan zouden ook wij niet begrepen worden. Men zou ons vragen: hoe kunnen jullie jezelf vogelbeschermers noemen en dus kennelijk van vogels houden, maar tegelijkertijd je hart sluiten voor het lot van een gekwetste vogel?

Soortbescherming en individubescherming

Biologen halen graag de tegenstelling 'soortbescherming - individubescherming' van stal, waarbij zij natuurlijk alleen het eerstgenoemde een zinvolle en eerbare aangelegenheid achten. Individubescherming doen zij af als sentimenteel oude vrijstergedrag. Maar wat zouden wij vinden van iemand die zegt een liefhebber te zijn van het genre 'schutterstukken' (schilderijen uit de zeventiende eeuw waarop de stedelijke schutterij is geportretteerd), maar die tegelijkertijd zegt dat individuele schutterstukken (bijvoorbeeld de Schutterij van de St. Jorisdoelen van Frans Hals) hem gestolen kunnen worden omdat hij 'alleen belangstelling heeft voor de soort'? Een vreemde kunstliefhebber, zouden wij zo iemand vinden.

Dat komt omdat de tegenstelling soort - individu een schijntegenstelling is. In de natuur bestaan alleen individuen: vogels (om daar maar weer op terug te keren) zoals wij ze zien en horen in het veld. Soorten bestaan niet. Niemand kan ooit een soort waarnemen. Een 'soort' is een constructie, bedacht als middel om individuele vogels te klassificeren en een naam te kunnen geven. Zo is ook het begrip 'populatie' een constructie. De bioloog gebruikt het als hij het heeft over de verzameling concrete individuen die in een zelfde gebied leven. Vogelbeschermers nemen dat woord 'populatie' graag over, want het klinkt zo objectief en zo zakelijk en dat doet het natuurlijk goed bij de verantwoordelijke autoriteiten. Maar er is niemand die van constructies en van verzamelingen houdt. Belangstelling, liefde, zorg en affectie richt men niet op abstracties, maar op concrete wezens, op individuele vogels.

Met het woord 'soortenbescherming' (eventueel: 'populatiebescherming') geeft men aan vogels voor uitsterven te willen behouden. De biologie, meer in het bijzonder de ecologie, is in dat streven een nuttige raadvrouw. Ik ben een populatie- en soortbeschermmer.

Met het woord 'Individubescherming' geeft men aan van vogels als concrete individuen te houden: men vindt het leuk ze in het veld

(*1) Wellicht ten overvloede: ik spreek hier alleen over vogels die door natuurlijke zaken in de problemen zijn gekomen. Daarentegen zijn bijvoorbeeld stootvogels die door jagers zijn beschoten, het slachtoffer van menselijke willekeur. Zulke slachtoffers opknappen en weer in de natuur brengen (zo dit lukt) is een goede zaak, vooral als het gaat om dieren van kleinere populaties.

waar te nemen en men vindt het afschuwelijk als ze door andere mensen gevangen worden of naar het leven worden gestaan. Ik ben ook een individubeschermer, en dat is met mijn eerdergenoemde hoedanigheid absoluut niet strijdig.

Draagvlak

Als individubeschermer vind ik het natuurlijk niet plezierig als de vogels door natuurlijke omstandigheden in de problemen komen ('sterven is geen vermaak'), maar ik realiseer mij dat zulks onontkoombaar is. Bij leven hoort sterven. Daar leg ik mij dus bij neer, tenzij ik - om het maar even heel concreet voor te stellen - een zieke vogel aan de deur krijg: in dat geval sla ik de deur niet toe, doch zal alles doen wat in mijn vermogen ligt de vogel te helpen.

Dat 'helpen' kan inhouden: op een rustig plekje laten sterven. Maar ook: op een verantwoordelijke wijze afmaken. Doch waar mogelijk: verzorgen en beter maken. En vervolgens: weer de vrijheid geven. Dat is nu precies dat houders van vogelasielen doen. Iedere individuele vogel is voor hen van waarde. Een Zwarte Oolevaar of een Rode Wouw net zo goed als een ordinaire Spreeuw. Het is een levend wezen dat onze zorg en bescherming verdient en waarvoor wij deur noch hart kun-

nen sluiten. Door de belangeloze inzet van die 150 vogelasielhouders en de vrijwilligers die hen helpen, wordt de waarde voelbaar gemaakt die wij Nederlanders aan vogels toe-kennen. En de tienduizenden die jaarlijks een zieke vogel vinden en bij een asielfleveren, kennen en erkennen deze waarde.

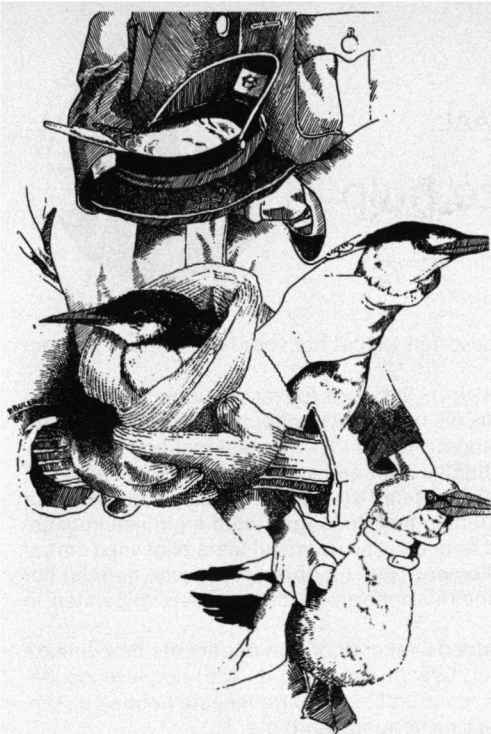
Hiermee wordt in de maatschappij een draagvlak aangebracht voor vogelbescherming-in-de-zin-van: populatie- en soortbescherming. Als de samenleving de waarde van vogels niet inziet, waarom zou zij dan populaties en soorten beschermen? Waarom zou de pers dan aandacht besteden aan de bedreiging van populaties en soorten? Waarom zou de politiek dan in het beleid rekening houden met populaties en soorten? Het nut van vogelasielen is gelegen in het feit dat zij timmeren aan de basis van de vogelbescherming. De vraag die ik aan het begin van dit artikel stelde - leveren de vogelasielen een bijdrage aan de vogelbescherming? - moet dus met een krachtig 'ja' worden beantwoord.

Taak van de Rijksoverheid

Vogelbeschermers hoeven dus niet langer met een scheef oog naar de vogelasielen te kijken, zo van 'het is eigenlijk een restant van een onwetenschappelijke, sentimentele aan-

De eerste Zeekoet die ik ooit zag zal ik nooit vergeten.
Foto: Jan P. Strijbos.

Een illustratie uit het boekje 'Een luchtkasteel werd werkelijkheid' dat uitgegeven werd door het Vogelhospitaal te Haarlem. Hoe vogels bij het Vogelhospitaal arriveren. Tekening: Peter Bulsing.

pak'. Het asielwerk brengt het publiek het besef bij dat een vogelleven een waardevol goed is. Het asielwerk moet dus met kracht worden bevorderd. Het ministerie van Landbouw en Visserij (dat de vogelvergunningen afgeeft waarmee een asielhouder gerechtigd is beschermende vogels 'onder zich' te hebben) dient gekwalificeerde belangstellenden die bereid zijn tijd en energie in dit werk te steken, te stimuleren. Natuurlijk moet voorkomen worden dat asielhouders op een kluitje gaan zitten. Van de andere kant mag de onderlinge afstand ook weer niet zó groot worden dat wie een zieke Merel vindt, een dagmars moet ondernemen om een asiel te bereiken. Er dient dus een weloverwogen spreidingsbeeld te worden gevoerd, waarbij de optimale onderlinge afstand mij in dunbevolkte streken twintig kilometer lijkt te zijn; binnen steden zou in beginsel iedere wijk zijn eigen vogelasiel (of in ieder geval een opvangadres) moeten hebben. Voor heel Nederland betekent dit dat er nog ruimte is voor zo'n 150 nieuwe vogelasielen: een verdubbeling van het huidige aantal dus (*2).

Het behoort ook tot de verantwoordelijkheid van het ministerie van Landbouw en Visserij om de kwaliteit van het asielwerk te verbeteren. Studiedagen, contactbijeenkomsten, cursussen en ondersteunende literatuur helpen de asielhouders hun praktijkkennis te

verdiepen en te verbeteren. Dit alles moet natuurlijk gebeuren in nauwe samenwerking met de Werkgroep Vogelasielen van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels.

Met de financiële en morele steun van het ministerie van Landbouw en Visserij, de actieve participatie van Vogelbescherming en de enthousiaste inzet van de asielhouders en hun vele medewerkers, kan in ons land een netwerk van vogelasielen worden opgezet waar in beginsel iedere Nederlander die iets voor vogels voelt, kan aankloppen. De vogels zullen er wél bij varen.

■ Dr. H.P. Gallacher, Akkerdistel 18, 7422 MA Deventer.

Noot

Dit artikel werd geschreven vóór de stookolieramp met de Roemeense ertstanker van afgelopen januari. Het lijkt erop dat ernst van olieverontreiniging nu eindelijk tot het publiek begint door te dringen, want de aandacht van pers en politiek was deze keer opvallend groot. Met name is de behandeling van stookolieslachtoffers door de vogelasielen in de publiciteit gekomen. Hierin zie ik een bevestiging van mijn opvatting: als de vele vrijwilligers het advies van de rigide soortbeschermers zouden hebben opgevolgd en helemaal niets aan de opvang van de stookolieslachtoffers zouden hebben gedaan, zou het publiek de indruk hebben gekregen dat vogelbeschermend Nederland zich geen zorgen maakt om het lot van Zeekoeten, Alken, Zwarte Zeeëenden en Jan van Genten. Maar gelukkig hebben de vele vrijwilligers de stem van hun hart gevolgd en hebben zij de hopeloze taak op zich genomen. Eerst daardoor is het mogelijk geworden dat de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels via de Nederlandse Staat een claim van 1,8 miljoen gulden heeft ingediend bij de Roemeense regering, zijnde de kosten gemaakt bij de opvang en behandeling van de vogels. Hoe onvolkomen ook, toch is hiermee de waarde van de vogels in geld uitgedrukt kunnen worden. En in onze economie wordt alléén iets bereikt wanneer bekend is hoeveel geld ermee is gemoed...

(*2) Het is mij bekend dat het huidige aantal van 150 vogelasielen door de verantwoordelijke ambtenaren (die vogelasielen eigenlijk maar sentimentele ballast vinden) opzettelijk bevroren wordt. Belangstellenden die in aanmerking willen komen voor een asielvergunning, worden soms jarenlang aan het lijntje gehouden.